

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
79-10

meddelad i Stockholm den 16 maj 2011

KLAGANDE

AA

MOTPART

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 2 december 2009 i mål nr 2900-09, se bilaga

SAKEN

Havandeskapspenning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och förklarar att AA har rätt till tre fjärdedels havandeskapspenning för tiden den 1 maj – den 12 juni 2009.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar tre fjärdedels havandeskapspenning för tiden den 25 april – den 12 juni 2009.

Försäkringskassan medger att AA beviljas en fjärdedels havandeskapspenning.

Dok.Id 105803

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

Vad AA anför

Försäkringskassan har vägrat henne havandeskapspenning på grund av att barnskötare på förskolor vanligtvis inte beviljas denna ersättning. Hon arbetar dock inte vid en vanlig förskola utan vid en naturförskola. Det är ett fysiskt krävande arbete i skog och mark som innebär svårigheter för en gravid kvinna. Det förekommer hela tiden tunga lyft av barn och av ryggsäck och arbetsmaterial. Arbetet utförs stående och ibland sittande på stenar, stubbar och barmark. Hon utför ensidiga rörelser flera gånger per dag när hon hjälper barnen att uträtta sina behov i skogen och hon har inte tillgång till skötbord utan byter barnens blöjor på liggunderlag på marken. Det finns ingen teknisk utrustning eller några hjälpmedel som hon kan använda för att underlätta arbetet.

Vad Försäkringskassan anför

När det gäller bedömningen av rätten till havandeskapspenning bör det i större utsträckning än tidigare tas hänsyn till den utveckling som skett på arbetsmarknaden genom att det är allt vanligare med tillgång till teknisk utrustning och andra hjälpmedel inom flera yrkesgrupper. Det bör också göras en sammanvägning av arbetsuppgifternas art och en bedömning av kvinnans förutsättningar att klara vissa tunga arbetsmoment i det enskilda fallet.

Detta innebär att det bör finnas utrymme för att göra en mer individuell bedömning av förutsättningarna att utföra sådana arbetsmoment som förekommer inom den yrkesgrupp som AA tillhör.

Med hänsyn till att en del av de lyft som förekommer med viss frekvens under ett arbetspass uppgår till 15 kilo eller mer och utförs stående med en ensidig belastning innebär hennes arbete en sådan fysisk ansträngning utöver det vanliga att hennes förmåga att utföra arbetet på grund av graviditeten bedöms vara nedsatt med en fjärdedel.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET*Lagrum m.m.*

En försäkrad kvinna har rätt till havandeskapspenning, om havandeskap har satt ned hennes förmåga att utföra uppgifterna i sitt förvärvsarbete med minst en fjärdedel och hon inte kan omplaceras till ett annat mindre ansträngande arbete. Havandeskapspenning lämnas som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förmån (3 kap. 9 § första stycket och 9 a § tredje stycket lagen [1962:381] om allmän försäkring som har upphävts men som är tillämplig i målet enligt 1 kap. 3 § lagen [2010:111] om införande av socialförsäkringsbalken). Regler med i sak samma innehåll finns numera i 10 kap. 2 och 4 §§ socialförsäkringsbalken. Ersättningen kallas nu graviditetspenning.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Av äldre förarbeten framgår att lagstiftarens avsikt varit att man vid bedömningen av om en kvinna har rätt till havandeskapspenning ska ta hänsyn till både arbetets art och den enskilda kvinnans förmåga att klara av arbetet. Faktorer som bör beaktas är om det i arbetet förekommer tunga lyft eller krav på att vissa svårare rörelser ska kunna utföras. Andra faktorer som bör spela in är om arbetet till stor del måste utföras stående. Arbeten av monoton karaktär som ger ensidiga belastningar kan också vara svåra att utföra i senare skeden av graviditeten. Kvinnans egen bedömning är också en omständighet av betydelse (prop. 1978/79:168 s. 36 och 51 f.).

När lagstiftningen om havandeskapspenning var relativt ny prövade Försäkringsöverdomstolen rätten till ersättning för kvinnor med olika slags arbeten (FÖD 1981:19 I–V). Ett av fallen gällde en förskollärare och hon ansågs inte ha rätt till ersättning. I ett senare avgörande som gällde en dagbarnvårdare blev utgången densamma (FÖD 1991:19). Dessa avgöranden har tolkats så att arbetsuppgifterna för förskollärare och barnskötare i sig inte är tillräckligt fysiskt ansträngande för att kvinnan ska ha rätt till havandeskapspenning. I rubriken till 1981 års fall angav domstolen dock uttryckligen att en prövning gjorts av

omständigheterna i varje enskilt fall och av domstolens beskrivning av arbetsuppgifterna i 1991 års fall framgår klart att så har skett.

Vid prövningen är det alltså inte tillräckligt att konstatera vilken yrkeskategori kvinnan tillhör utan man ska göra en bedömning av arbetsuppgifterna i varje enskilt fall.

AA arbetar vid en naturförskola. En stor del av arbetet sker i skog och mark, alltså under fysiskt ansträngande förhållanden. Hon lyfter ofta barn men också ryggsäckar och matkantiner. Till stor del är det fråga om tunga och besvärliga lyft. Mycket av arbetet utför hon i obekväma arbetsställningar och med ensidig belastning.

Vid en helhetsbedömning av AAs arbete finner Högsta förvaltningsdomstolen att det är så fysiskt krävande att hon har rätt till havandeskapspenning på den förmånsnivå som hon yrkat.

AA har yrkat havandeskapspenning fr.o.m. den 25 april 2009. Av hennes egna uppgifter framgår dock att hon har arbetat t.o.m. den 30 april 2009. Därmed kan hon inte få havandeskapspenning förrän tidigast fr.o.m. den 1 maj 2009.

Mats Melin

Karin Almgren

Anna-Karin Lundin

Annika Brickman

Anita Saldén Enérus

Anna Samuelsson

Föredragande justitiesekreterare

Avd. I

Föredraget 2011-04-06